

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBILMIY JURNALI

Vol. 6 Issue 07 | pp. 117-125 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

DAVLAT XARIDLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH ORQALI KORRUPSIYANING OLDINI OLISH ISTIQBOLLARI

Zaripov Mirzali Miraliyevich
TDIU mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Maqolada davlat xaridlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali korrupsiyaviy xavflarni barvaqt aniqlash va cheklashning institutsional, huquqiy hamda texnologik mexanizmlari tadqiq etilgan. Tadqiqotning maqsadi O'zbekiston davlat xaridlari tizimida elektron platformalar, ochiq ma'lumotlar standartlari, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar tahlili, blokcheyn, elektron identifikatsiya va manfaatlar to'qnashuvini avtomatik tekshirish vositalaridan kompleks foydalanish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Metodologiya normativ-huquqiy hujjatlar tahlili, qiyosiy institutsional yondashuv, korrupsiya xavflari matritsasi, kontent-tahlil va tizimli modellashirish usullariga asoslangan. Natijalar raqamlashtirish faqat xaridlarni elektron shaklga o'tkazish bilan cheklanganda korrupsiya xavflari to'liq bartaraf etilmasligini, samarali natija uchun ma'lumotlar o'zaro integratsiyasi, algoritmik risk-skoring, ochiq shartnoma ma'lumotlari, mustaqil audit va jamoatchilik nazoratini yagona ekotizimda birlashtirish zarurligini ko'rsatdi. Muallif tomonidan "raqamli halollik konturi" modeli, xaridning barcha bosqichlarida avtomatik qizil bayroqlar tizimi va 2026–2030 yillarga mo'ljallangan bosqichma-bosqich amalga oshirish yo'l xaritasi taklif etilgan.

Kalit so'zlar: davlat xaridlari, raqamli texnologiyalar, korrupsiya xavfi, elektron xaridlar, ochiq ma'lumotlar, sun'iy intellekt, risk-skoring, blokcheyn, manfaatlar to'qnashuvi, jamoatchilik nazorati.

Аннотация. В статье исследованы институциональные, правовые и технологические механизмы раннего выявления и ограничения коррупционных рисков посредством внедрения цифровых технологий в государственные закупки. Цель исследования заключается в разработке научно-практических предложений по комплексному применению электронных платформ, стандартов открытых данных, искусственного интеллекта, анализа больших данных, блокчейна, электронной идентификации и автоматизированной проверки конфликта интересов в системе государственных закупок Узбекистана. Методология основана на анализе нормативно-правовых актов, сравнительно-институциональном подходе, матрице коррупционных рисков, контент-анализе и системном моделировании. Результаты показывают, что простая цифровизация процедур не устраняет коррупционные риски полностью; необходима интеграция данных, алгоритмический риск-скoring, открытые контрактные данные, независимый аудит и общественный контроль в единую экосистему. Предложены модель «цифрового контура добросовестности», система автоматических красных флагов на всех этапах закупочного цикла и поэтапная дорожная карта на 2026–2030 годы.

Ключевые слова: государственные закупки, цифровые технологии, коррупционные риски, электронные закупки, открытые данные, искусственный интеллект, риск-скоринг, блокчейн, конфликт интересов, общественный контроль.

Abstract. This article examines institutional, legal and technological mechanisms for the early detection and mitigation of corruption risks through the digital transformation of public procurement. The study aims to develop policy and practical recommendations for the integrated use of electronic procurement platforms, open data standards, artificial intelligence, big-data analytics, blockchain, electronic identification and automated conflict-of-interest screening in Uzbekistan's public procurement system. The methodology combines legal analysis, a comparative institutional approach, corruption-risk mapping, content analysis and systems modelling. The findings demonstrate that merely transferring procurement procedures into electronic form does not eliminate corruption risks. Sustainable prevention requires interoperable data, algorithmic risk scoring, open contracting information, independent audit and civic oversight within a unified ecosystem. The article proposes a "digital integrity perimeter", an automated red-flag system covering the entire procurement cycle, and a phased implementation roadmap for 2026–2030.

Keywords: public procurement, digital technologies, corruption risk, e-procurement, open data, artificial intelligence, risk scoring, blockchain, conflict of interest, civic oversight.

KIRISH

Davlat xaridlari davlatning iqtisodiy siyosati, budjet mablag'laridan foydalanish samaradorligi va aholiga ko'rsatiladigan xizmatlar sifatiga bevosita ta'sir qiluvchi strategik institut hisoblanadi. Xarid jarayonida katta moliyaviy resurslar, turli manfaatdor tomonlar va murakkab qaror qabul qilish zanjiri ishtirok etgani sababli mazkur soha korrupsiya, til biriktirish, manfaatlar to'qnashuvi, narxlarni sun'iy oshirish, texnik talablarni muayyan ishtirokchiga moslashtirish hamda shartnoma ijrosini soxtalashtirish kabi xavflarga nisbatan sezgirdir [1; 7; 10].

Raqamli transformatsiya davlat xaridlarida inson omilini qisqartirish, qarorlarni izchil hujjatlashtirish, raqobatni kengaytirish va nazorat organlariga katta hajmdagi ma'lumotlarni tezkor tahlil qilish imkonini beradi. Biroq elektron platforma mavjudligining o'zi halollik kafolati emas. Agar ma'lumotlar yopiq, parchalangan yoki sifatli bo'lsa, algoritmlar tushuntirib berilmasa, manfaatdor shaxslar reestrlari bilan integratsiya ta'minlanmasa va shartnoma ijrosi raqamli kuzatilmasa, korrupsiya an'anaviy ko'rinishdan raqamli manipulyatsiya shakliga o'tishi mumkin.

O'zbekistonda davlat xaridlarining huquqiy asoslari 2021 yil 22 aprelda qabul qilingan O'RQ-684-son Qonun bilan mustahkamlangan. Qonunda ochiqlik, shaffoflik, raqobat, xolislik, mutanosiblik va korrupsiyaga yo'l qo'ymaslik tamoyillari belgilangan [1]. 2025 yil 26 dekabrda PF-259-son Farmon esa 2026 yildan raqobatli usullarni kengaytirish va maxsus axborot portalida xarid predmetining o'rtacha bozor narxini sun'iy intellekt asosida hisoblash kabi yangi mexanizmlarni nazarda tutdi [2]. Bu o'zgarishlar raqamli nazoratni sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish uchun institutsional zamin yaratadi.

Tadqiqotning asosiy savoli quyidagicha shakllantirildi: davlat xaridlarida raqamli texnologiyalar qanday shartlar asosida korrupsiyani faqat qayd etuvchi emas, balki uni oldindan prognoz qiluvchi va barvaqt to'xtatuvchi mexanizmga aylanishi mumkin? Shu

savoldan kelib chiqib, maqolaning maqsadi davlat xaridlarining butun hayotiy sikli bo'yicha korrupsiya xavflarini kamaytiruvchi integratsiyalashgan raqamli model va uni amalga oshirish bo'yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat.

ADABIYOTLAR SHARHI

Davlat xaridlarida korrupsiyani cheklashga oid ilmiy va institutsional yondashuvlar uch asosiy yo'nalishda rivojlangan. Birinchi yo'nalish huquqiy-protsessual yondashuv bo'lib, unda aniq tartib-taomillar, raqobat, shikoyat qilish huquqi va qarorlarni asoslash korrupsiyaning oldini olishning bazaviy sharti sifatida ko'riladi. UNCITRALning 2011 yilgi Namunaviy qonuni ob'ektlilik, adolatlilik, ishtirok, raqobat, halollik va shaffoflikni xarid tizimining fundamental tamoyillari sifatida belgilaydi [8].

Ikkinchi yo'nalish elektron davlat xaridlarini ma'muriy samaradorlik vositasi sifatida talqin qiladi. OECD tavsiyalarida elektron xaridlar faqat hujjatlarni onlayn qabul qilish vositasi emas, balki rejalashtirishdan tortib shartnoma ijrosigacha bo'lgan siklni boshqa davlat axborot tizimlari bilan bog'laydigan kompleks boshqaruv infratuzilmasi sifatida ko'rsatilgan [9; 12]. Jahon banki tahlillari ham ochiq ma'lumotlar nomuvofiqliklarni aniqlash, fuqarolar ishonchini oshirish va davlat mablag'larining qiymatini yaxshilashga xizmat qilishini ta'kidlaydi [6].

Uchinchi yo'nalish ma'lumotlarga asoslangan korrupsiya profilaktikasidir. Open Contracting Data Standard xaridning rejalashtirish, tender, g'olibni aniqlash, shartnoma va ijro bosqichlaridagi ma'lumotlarni yagona mashinada o'qiladigan formatda e'lon qilishni nazarda tutadi [10]. Open Contracting Partnershipning 2024 yilgi qo'llanmasida xarid jarayoni bo'yicha 73 ta "qizil bayroq" indikatori shakllantirilgan bo'lib, ular ishtirokchilar sonining kamligi, muddatlarning g'ayritabiiy qisqaligi, bitta etkazib beruvchining ustunligi, takliflarning o'xshashligi, shartnoma qiymatining keyinchalik keskin oshishi kabi holatlarni avtomatik aniqlash imkonini beradi [11].

Mavjud tadqiqotlarni umumlashtirish shuni ko'rsatadiki, raqamlashtirishning korrupsiyaga qarshi ta'siri texnologik vositaning o'ziga emas, balki ma'lumotlar sifati, huquqiy majburiylik, institutsional mustaqillik, raqamli izlarning o'zgarmasligi va jamoatchilik ishtirokining mavjudligiga bog'liq. Shu bois ushbu maqolada texnologik determinizmdan voz kechilib, raqamli texnologiyalar huquqiy va institutsional kafolatlar bilan birgalikda tahlil qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot sifat va miqdoriy ma'lumotlarni uyg'unlashtiruvchi aralash metodologik yondashuv asosida amalga oshirildi. Normativ tahlil doirasida O'zbekiston Respublikasining «Davlat xaridlari to'g'risida»gi Qonuni, PF-259-son Farmon, korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha davlat dasturlari va ochiqlikka doir me'yorlar o'rganildi. Qiyosiy tahlilda UNCITRAL, OECD, Jahon banki, Transparency International va Open Contracting Partnership materiallaridan foydalanildi.

Korrupsiya xavflarini tizimlashtirish uchun xarid sikli besh bosqichga ajratildi: ehtiyojni rejalashtirish; texnik topshiriq va boshlang'ich narxni shakllantirish; ishtirokchilarni saralash va g'olibni aniqlash; shartnomani tuzish; shartnoma ijrosi va

to'lov. Har bir bosqich bo'yicha xavf manbai, raqamli ma'lumot nuqtasi, avtomatik indikator va nazorat chorasi belgilandi.

Taklif etilayotgan risk-skoring modeli quyidagi ko'rinishda ifodalandi: $R = \sum(w_i \times x_i)$, bu erda R - xaridning umumiy korrupsiya xavfi; x_i - 0 dan 1 gacha normallashtirilgan xavf indikator; w_i - indikatorning ekspert va statistik baholash asosida belgilanadigan vazni. Ballning yuqori bo'lishi xaridni avtomatik ravishda chuqurlashtirilgan nazorat, komplaens tekshiruv yoki audit tanloviga yo'naltirish uchun asos bo'ladi. Model jazolash emas, riskka asoslangan profilaktik nazorat maqsadida qo'llanishi lozim.

1-jadval.

Davlat xaridlari bosqichlarida korrupsiya xavflari va raqamli qarshi choralari

Xarid bosqichi	Asosiy korrupsiya xavfi	Raqamli indikator	Tavsiya etiladigan texnologiya
Rejalashtirish	Asossiz ehtiyoj, xaridni maydalash	Bir xil buyurtmachining qisqa muddatda o'xshash lotlari	Xarajatlar analitikasi, avtomatik agregatsiya
Texnik topshiriq va narx	Talablarni muayyan etkazib beruvchiga moslashtirish, narxni oshirish	Noodatiy brend talablari, bozor medianasidan og'ish	NLP tahlili, AI asosida bozor narxini benchmarking qilish
Tender va baholash	Soxta raqobat, til biriktirish, manfaatlar to'qnashuvi	Bog'liq mulkdorlar, bir IP-manzil, takliflar o'xshashligi	Benefisiarlar reyestri integratsiyasi, grafik tahlil
Shartnoma	G'olib shartlarini asossiz o'zgartirish	Qiymat, muddat yoki hajmning keskin o'zgarishi	Elektron shartnoma, versiyalar jurnali, blokcheyn xeshi
Ijro va to'lov	Sifatsiz yoki bajarilmagan ish uchun to'lov	Dalolatnoma, hisob-faktura va ob'ekt ma'lumotlarida tafovut	Elektron hisob-faktura, geoteg, foto-video tasdiq, avtomatik uch tomonlama solishtirish

Manba: Muallif ishlanmasi; [1], [8], [10] va [11] manbalari asosida tuzilgan..

NATIJALAR

Tahlil natijalariga ko'ra, davlat xaridlarida korrupsiyaning oldini olish uchun raqamlashtirishning to'rt darajali modeli talab etiladi. Birinchi daraja - jarayonlarni elektronlashtirish; ikkinchi daraja - ma'lumotlarni standartlashtirish va integratsiya qilish; uchinchi daraja - avtomatik risk tahlili va prognozlash; to'rtinchi daraja - ochiq nazorat, mustaqil audit va qarorlar uchun shaxsiy javobgarlik. Amalda ko'p tizimlar birinchi yoki ikkinchi darajada to'xtab qoladi. Korrupsiyani barvaqt aniqlash esa uchinchi va to'rtinchi darajalarning bir vaqtda ishlashini talab qiladi.

O'zbekistonda 2025 yil davomida davlat xaridlari tizimi bo'yicha qariyb 25 ming ariza va shikoyat kelib tushgani, murojaatlarning katta qismi xaridni tashkil etish, shartnomani rasmiylashtirish muddatlari va to'lov intizomi bilan bog'liq bo'lgani raqamli

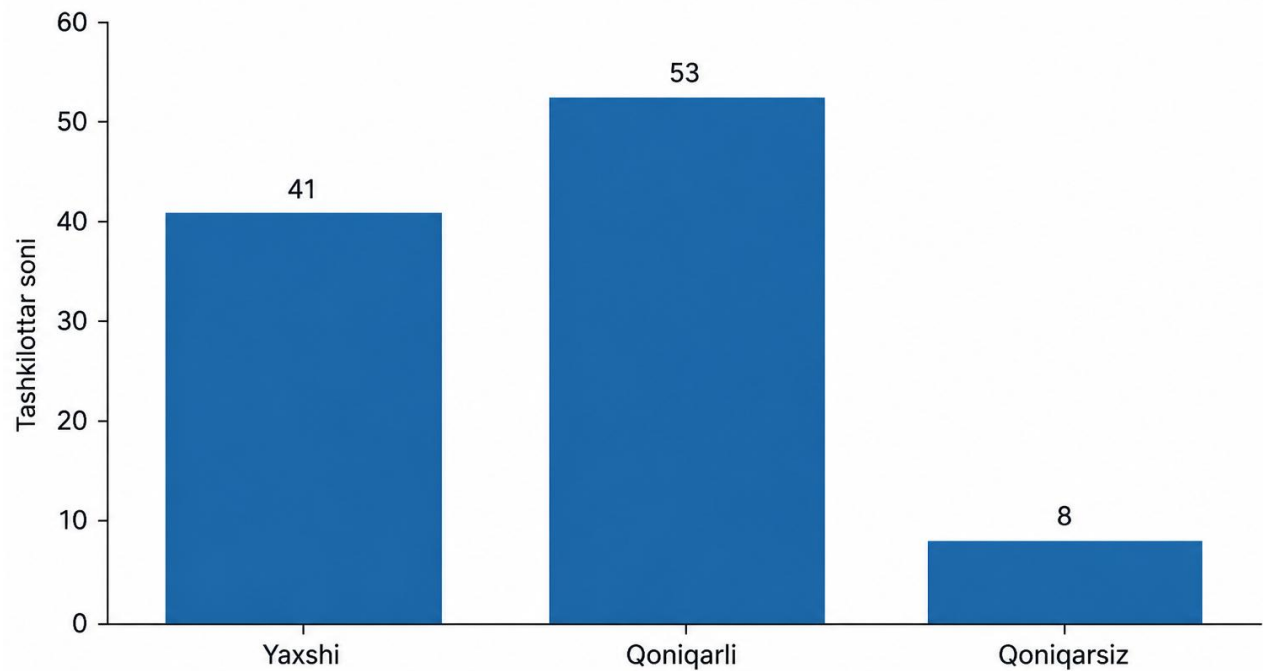
jarayonning hali ham institutsional va ijroiyl muammolarga duch kelayotganini ko'rsatadi [3]. Shu sababli shikoyatlar ma'lumotlari faqat ko'rib chiqiladigan murojaat sifatida emas, balki risk-modelni o'qitish va tizimli muammolarni aniqlash uchun analitik ma'lumot sifatida ishlatilishi lozim.

Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligining 2024 yil natijalari bo'yicha 102 ta davlat tashkilotidan 41 tasi "yaxshi", 53 tasi "qoniqarli" va 8 tasi "qoniqarsiz" toifaga kiritilgan [4]. Bu raqamlar davlat tashkilotlarida korrupsiyaga qarshi ichki nazorat darajasi bir xil emasligini va yagona raqamli standartlar bilan birga tashkilotlarning komplaens salohiyatini ham oshirish zarurligini ko'rsatadi.

1-rasm.

Davlat tashkilotlarining korrupsiyaga qarshi faoliyati samaradorligi bo'yicha taqsimoti, 2024 yil

2024-yilda davlat tashkilotlarining korrupsiyaga qarshi faoliyati samaradorligi reytingi

Manba: O'zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi ma'lumotlari, 2024.

Manba: O'zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi ma'lumotlari [4] asosida muallif tomonidan tuzilgan.

2-jadval.

Taklif etilayotgan avtomatik tizim

Indikator	Hisoblash manbai	Xavf mazmuni	Avtomatik reaksiya
Yagona ishtirokchi	Tenderda haqiqiy takliflar soni	Raqobatning cheklanishi	Qo'shimcha asosnoma va nazorat
Qisqa muddat	E'lon va taklif topshirish sanasi	Muayyan ishtirokchiga oldindan axborot berilgan bo'lishi mumkin	Qo'shimcha asoslash va nazorat

Bozor narxidan og'ish	Portal, birja, soliq va statistika ma'lumotlari	Narxni sun'iy oshirish	Muddatni uzaytirish yoki komplayens tekshiruv
Bog'liq ishtirokchilar	Benefisiar, direktor, manzil, telefon, IP ma'lumotlari	Soxta raqobat va til biriktirish	Avtomatik ogohlantirish, qayta benchmarking
Takroriy g'oliblik	Benefisiar, direktor, manzil, telefon, IP ma'lumotlari	Favoritizm yoki bozor konsentratsiyasi	Ishtirokchilar grafigini tekshirish
Shartnoma o'zgarishi	Dastlabki va yakuniy shartnoma versiyalari	Favoritizm yoki bozor konsentratsiyasi	Konsentratsiya indeksi va auditga tanlash

Manba: Open Contracting Partnershipning 2024 yilgi "Red Flags in Public Procurement" qo'llanmasi [11] va muallif ishlanmasi.

Taklif etilayotgan "raqamli halollik konturi" beshta o'zaro bog'langan moduldan iborat: (1) yagona ma'lumotlar ombori; (2) benefisiar mulkdorlar, soliq, litsenziya, sud va manfaatlar to'qnashuvi reestrlari bilan API integratsiya; (3) qoidalar va mashinaviy o'qitishga asoslangan risk-skoring; (4) nazorat organlari uchun analitik panel; (5) fuqarolar va OAV uchun ochiq ma'lumotlar portali. Mazkur model qaror qabul qilish huquqini algoritmgga to'liq bermaydi, balki inson qarorini dalillar bilan ta'minlaydi.

Sun'iy intellektdan foydalanishda tushuntirish imkoniyati asosiy talab bo'lishi kerak. Xarid "yuqori xavfli" deb baholanganida tizim qaysi indikatorlar ishlagani, ularning vazni va qanday ma'lumotlarga tayanganini ko'rsatishi shart. Aks holda algoritmik qarorlar yangi diskriminatsiya, noto'g'ri bloklash va mansabdor shaxsning algoritm ortiga yashirinishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli modellar muntazam auditdan o'tkazilishi, soxta ijobiy va soxta salbiy natijalar bo'yicha baholanishi, qaror ustidan shikoyat qilish mexanizmi saqlanishi lozim.

Blokcheyn texnologiyasining eng maqbul qo'llanish sohasi barcha ma'lumotlarni blokcheynga joylash emas, balki muhim hujjatlar - e'lon, texnik topshiriq, bayonnoma, shartnoma va ijro dalolatnomalarining vaqt belgisi va kriptografik xeshini saqlashdir. Bu hujjat keyinchalik o'zgartirilgan-o'zgartirilmaganini tekshirish imkonini beradi, biroq maxfiy ma'lumotlarni ochiqlash xavfini kamaytiradi.

3-jadval.

2026–2030 yillarda raqamli korrupsiya profilaktikasini joriy etish yo'l xaritasi

Bosqich	Muddat	Asosiy choralar	Kutilayotgan natija
I. Ma'lumotlarni tartibga solish	2026	Yagona ma'lumotlar lug'ati; OCDSga moslashtirish; majburiy maydonlar; ma'lumot sifati auditi	To'liq va mashinada o'qiladigan ma'lumotlar
II. Integratsiya va identifikatsiya	2027	Benefisiar, soliq, litsenziya, sud, sanksiya va manfaatlar to'qnashuvi	Bog'liq shaxslar va soxta raqobatni aniqlash

		reyestrlari bilan integratsiya	
III. Risk-skoring piloti	2028	Yuqori xavfli tarmoqlarda qizil bayroqlar va AI modellarini sinovdan o'tkazish	Riskka asoslangan profilaktik nazorat
IV. Milliy miqyosda joriy etish	2029	Barcha buyurtmachilar, audit va g'aznachilik tizimlariga joriy etish; ochiq panel	Nazoratning tezligi va qamrovi oshishi
V. Samaradorlik va tashqi audit	2030	Mustaqil algoritm auditi; KPI; jamoatchilik bahosi; huquqiy qayta ko'rib chiqish	Barqaror, hisobdor va ishonchli raqamli tizim

Manba: Muallif ishlanmasi; O'zbekiston qonunchiligi [1; 2] va OECD/OCDS tavsiyalari [9–12] asosida.

MUHOKAMA

Olingan natijalar davlat xaridlarida raqamli texnologiyalarning korrupsiyaga qarshi ta'siri shartli xususiyatga ega ekanini ko'rsatadi. Texnologiya qarorlarni hujjatlashtiradi va tahlil imkonini kengaytiradi, ammo sifatsiz ma'lumot, formal raqobat, istisnolarning ko'pligi va nazorat organlarining institutsional zaifligi sharoitida elektron tizim korrupsiyani avtomatlashtirishi ham mumkin. Shu ma'noda raqamlashtirish huquqiy islohotning o'rnini bosmaydi, balki uning ijrosini kuchaytiruvchi infratuzilmadir.

O'zbekiston uchun eng muhim masala platformalarning ko'pligi emas, ma'lumotlarning o'zaro ishlay olishi va xarid siklining uzluksiz raqamli izini ta'minlashdir. Jahon bankining O'zbekiston infratuzilma boshqaruvi bo'yicha tahlilida xarid ma'lumotlari bir nechta platformalarda tarqoq holda mavjudligi qayd etilgan [5]. Bu holat umumiy tahlil, loyiha–tender–shartnoma–to'lov zanjirini kuzatish va jamoatchilik nazoratini qiyinlashtiradi. Shu sababli yagona standart va unikal xarid identifikatori joriy etilishi texnologik ustuvor vazifa bo'lishi kerak.

Xalqaro tajriba ochiq ma'lumotlarning o'zi ham etarli emasligini ko'rsatadi. Ma'lumotlar foydalanishga qulay, mashinada o'qiladigan, o'z vaqtida yangilanadigan va shartnoma ijrosini qamrab oladigan bo'lishi lozim. Jamoatchilikka faqat PDF hujjatlar to'plamini berish ochiqlikning formal ko'rinishi bo'lib qoladi. OCDSga mos strukturalangan ma'lumot esa jurnalistlar, tadqiqotchilar, biznes va nazorat organlariga bir xil ma'lumot bazasida mustaqil tahlil o'tkazish imkonini beradi [10].

Raqamli risk-skoringning huquqiy maqomi ham aniq belgilanishi zarur. Algoritm natijasi avtomatik ayblov yoki ishtirokchini tenderdan chetlashtirish uchun yagona asos bo'lmasligi kerak. U tekshiruvni boshlash, qo'shimcha hujjat talab qilish yoki nazorat intensivligini oshirish uchun signal vazifasini bajarishi maqsadga muvofiq. Bu yondashuv

tadbirkorlarning huquqlarini himoya qilish bilan birga nazorat resurslarini yuqori xavfli operatsiyalarga yo'naltirish imkonini beradi.

Tadqiqotning cheklovi shundaki, ochiq formatdagi milliy tranzaksion xarid ma'lumotlarining to'liq massivi mavjud bo'lmagani sababli risk-skoring modeli empirik mashinaviy o'qitish orqali validatsiya qilinmadi. Keyingi tadqiqotlarda kamida uch yillik lot, ishtirokchi, narx, shartnoma o'zgarishi va to'lov ma'lumotlari asosida indikatorlarning prognoz qobiliyati, soxta ijobiy natijalar ulushi va budget tejamkorligiga ta'siri baholanishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Davlat xaridlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish korrupsiyaning oldini olish uchun katta imkoniyat yaratadi, ammo natija elektron platformaning mavjudligi bilan emas, xarid siklining barcha bosqichlarida ma'lumotlarning to'liqligi, o'zaro integratsiyasi, algoritmik nazoratning tushuntirilishi va mustaqil hisobdorlik bilan belgilanadi.

Birinchidan, davlat xaridlariga oid barcha ma'lumotlar OCDS mantig'iga yaqin yagona milliy standart asosida rejalashtirishdan ijrogacha ochiqqlanishi va har bir xaridga o'zgarmas yagona identifikator berilishi lozim. Ikkinchidan, maxsus axborot portali benefisiar mulkdorlar, soliq, litsenziya, sud qarorlari, manfaatlar to'qnashuvi va elektron hisob-faktura tizimlari bilan integratsiya qilinishi kerak. Uchinchidan, yagona ishtirokchi, qisqa muddat, bozor narxidan og'ish, bog'liq ishtirokchilar, takroriy g'oliblik va shartnoma qiymatining o'zgarishi kabi indikatorlarga asoslangan avtomatik risk-skoring joriy etilishi maqsadga muvofiq.

To'rtinchidan, sun'iy intellekt modellari uchun tushuntiriladigan algoritm, inson tomonidan yakuniy qaror qabul qilinishi, mustaqil texnik audit va shikoyat qilish kafolatlari normativ darajada belgilanishi zarur. Beshinchidan, shartnoma ijrosini nazorat qilishda elektron hisob-faktura, g'aznachilik to'lovlari, geoteglangan foto-video dalillar va ob'ektlarning sohaviy axborot tizimlari o'zaro solishtirilishi lozim. Oltinchidan, ochiq analitik panellar orqali jamoatchilik, OAV va fuqarolik jamiyatiga xarid kontsentratsiyasi, raqobat darajasi, shartnoma o'zgarishlari va yuqori xavfli xaridlar bo'yicha kuzatuv imkoni yaratilishi kerak.

Taklif etilgan "raqamli halollik konturi" davlat xaridlarini faqat elektronlashtirishdan ma'lumotlarga asoslangan profilaktik boshqaruvga o'tishni anglatadi. Uning bosqichma-bosqich va huquqiy kafolatlar bilan joriy etilishi budget mablag'laridan samarali foydalanish, tadbirkorlar uchun teng raqobat muhitini ta'minlash va davlat institutlariga ishonchni mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining 2021 yil 22 apreldagi O'RQ-684-son «Davlat xaridlari to'g'risida»gi Qonuni (amaldagi tahrir). Lex.uz.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025 yil 26 dekabrda PF-259-son «Davlat xaridlari tizimida raqobat muhitini rivojlantirish va ishtirokchilar uchun qulay sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmoni. Lex.uz.
3. Sanoat kooperatsiyasi va davlat xaridlari agentligi. Davlat xaridlari tizimi takomillashtirilmoqda: 2025 yil murojaatlari tahlili. 2026 yil 4 aprel.

4. O'zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi. 2024 yilda korrupsiyaga qarshi kurashish ishlari samaradorligini reyting baholash natijalari. 2025.
5. World Bank. Uzbekistan Infrastructure Governance Assessment Report. Washington, D.C., 2023.
6. World Bank. Boosting Transparency of Procurement and Building Citizen Trust by Using Open Contracting Tools. 2023.
7. Transparency International. Curbing Corruption in Public Procurement: A Practical Guide. Berlin, 2014.
8. UNCITRAL. Model Law on Public Procurement. United Nations, 2011.
9. OECD. Recommendation of the Council on Public Procurement. OECD/LEGAL/0411. Paris, 2015.
10. Open Contracting Partnership. Open Contracting Data Standard, Version 1.1.5. 2025.
11. Open Contracting Partnership. Red Flags in Public Procurement: A Guide to Using Data to Detect and Mitigate Risks. 2024.
12. OECD. Implementing the OECD Recommendation on Public Procurement in OECD and Partner Countries. Paris: OECD Publishing, 2025.
13. Transparency International. Integrity Pacts: A Tool for Preventing Corruption in Public Contracting. Berlin.
14. O'zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi. Davlat xaridlari sohasida 2023 yil fevral oyida o'tkazilgan monitoring va tahlil natijalari. 2023.
15. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 6 iyuldagi PF-6257-son Farmoni. Lex.uz.
16. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 6 iyuldagi PQ-5177-son Qarori. Lex.uz.
17. Open Contracting Partnership and Development Gateway. Red Flags for Integrity: Giving the Green Light to Open Data Solutions. 2016.
18. Transparency International Knowledge Hub. Anti-corruption across the Public Procurement Cycle. 2023.

Copyright: ©2026 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution- 4.0 International License (CC - BY 4.0)

